

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2010-2015

Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne

Natura 2000-område nr. 186
Habitatområde H162
Fuglebeskyttelsesområde F80

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2010-2015
Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne
Natura 2000-område nr. 186
Habitatområde H162
Fuglebeskyttelsesområde F80

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram, Natura 2000-planer, H162, F80

Udgiver:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen
Ny Østergade 7-9
4000 Roskilde
www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljøministeriet
Kort- og Matrikelstyrelsen

Sprog:

Dansk

År:

2011

ISBE nr.

978-87-7091-458-1

ISBN nr.

978-87-7091-459-8

Dato:

1. december 2011

Forsidefoto: Paradisbakkerne

Fotograf: Dorte Bugge Jensen, Naturstyrelsen, Roskilde

Resume:

Natura 2000-plan for Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne (nr. 186). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse

Natura 2000-plan

Indhold

Forord	4
Natura 2000-planlægning.....	5
<i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i>	<i>5</i>
Områdebeskrivelse	6
Trusler mod områdets naturværdier.....	11
Igangværende pleje og genopretning	12
Tilstand og bevaringsstatus/prognose	13
<i>Vurdering af tilstand</i>	<i>13</i>
<i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose.....</i>	<i>17</i>
Målsætning	19
<i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i>	<i>21</i>
<i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter.....</i>	<i>21</i>
<i>Modstridende interesser</i>	<i>22</i>
Indsatsprogram	23
<i>Generelle retningslinjer</i>	<i>23</i>
<i>Konkrete retningslinjer.....</i>	<i>24</i>
<i>Forslag til mulige virkemidler</i>	<i>25</i>
Sammenhæng og synergi med vandplan	25
Strategisk miljøvurdering	26
Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning....	27
Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler ..	28
Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver.....	29
Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen.....	32

Foto: Claus Bjørn Larsen

Danmarks VIP-natur får egen bodyguard

Hvad har Skagens Gren, Silkeborgskovene og det Sydfynske Øhav til fælles? Eller klokkefrøen, fiskeørnen og gråsælen? De er alle en del af Danmarks særligt værdifulde natur, som vi er forpligtet til at passe godt på. Det samme gælder strandengen, højmosen og boblerevet. Natura 2000-områderne er et netværk af naturområder i EU, der indeholder særligt værdifuld natur set i et europæisk perspektiv. Natura 2000 skal sørge for, at alle 27 EU-lande drager omsorg for egne truede dyr, planter og natur.

Danmark har i alt 246 Natura 2000-områder. Hvert område får nu sin helt egen naturplan, der skal fungere som bodyguard. Det er i alt for mange år gået tilbage for naturens mangfoldighed. Nu skal planerne sørge for, at staten, kommuner og lodsejere drager omsorg for de naturtyper og plante- og dyrearter, der er truede sårbare eller sjældne i EU.

Ny natur på vej

Naturplanerne er den hidtil største naturindsats, der nogensinde er sat i værk i Danmark. Budgettet er ca. 1,8 mia. kroner og vil i stor udstrækning blive finansieret af EU's landdistriktsmidler. Den planlagte indsats dækker ca. 1.600 km², hvoraf de 40 km² er ny natur.

Der er planlagt hundredvis af nye vandhuller, som vil sikre levesteder for padder som klokkefrøen og vandsalamanderen. 200 km² løvskov skal beskyttes mod rydning, og flere hule, gamle og døde træer vil give levesteder for svampe, flagermus og insekter. Fiskeri på havet skal reguleres, så de unikke danske boblerev sikres mod at blive ødelagt af fiskeredskeer, og danske højmoser skal igen have mulighed for at få det bedre. Lige nu er de truet af udtørring og tilgroning. Med naturplanerne skal der ryddes krat og buske og gives bedre og mere naturlige vandforhold.

Tilbagegangen stoppes

Som ny miljøminister er jeg glad for, at vi nu har en plan for at stoppe naturens tilbagegang i Natura 2000-områderne. Der må ikke ske yderligere skade på naturen. Planerne har været for længe undervejs under VK-regeringen. Natura 2000-områderne blev udpeget i årene 1998-2004, og tilbagegangen skulle være standset allerede sidste år.

Danmarks nye SRSF-regering vil føre en mere aktiv og fremsynet naturpolitik. De 246 Natura-områder har nu hver en bodyguard, mens regeringen laver en plan for hele Danmark. Naturplan Danmark skal sætte ambitiøse mål – ikke blot for den natur som findes i Natura 2000-områderne, men for hele den danske natur.

Lad os så komme i gang !

Med venlig hilsen
miljøminister Ida Auken

Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder samt arter.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen er vedtaget i 2011, hvorefter kommunalbestyrelserne og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v. på grundlag af konsekvensvurderinger mm. Der er ikke gennemført en konsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet der ikke i planen er taget konkret stilling til forvaltningsindsatsens præcise lokalisering eller valgt forvaltningsmetoder. Der er dog i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med og nødvendig for forvaltningen af området. Evt. konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

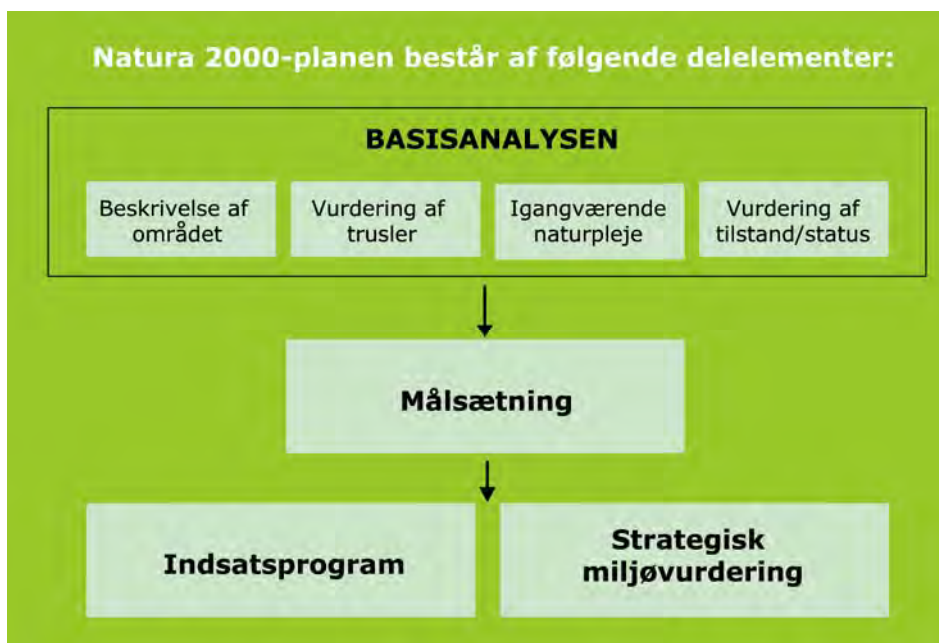
Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007 med se-

Natura 2000-plan

nerede ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandopland Bornholm og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år. De dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovspligtige arealer, revideres dog kun hvert 12. år.

Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 6.084 ha og afgrænses som vist på bilag 1. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H162 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F80. På Naturstyrelsens hjemmeside www.naturstyrelsen.dk samt i figur 2 og bilag 2, er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

Fotograf: Mogens Holmen

Skotsk højlandskvæg græsser i Ekkodalen

Natura 2000-området dækker bl.a. de kendte områder Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne. Det rummer øens højeste punkt. Topografien præges af talrige sprækkedale i klippegrunden og enkelte større forvitrede diabasgange, hvoraf den mest markante er Ekkodalen. Landskabets højde i forening med det tætte skovdække betyder, at området modtager øens højeste nedbørsmængder. Skovene rummer kulturværdier så som borgruiner, røser, skibssætninger og bautasten. I området findes et større militært radaranlæg og flere mindre militære anlæg. Desuden er her mange tidligere, og enkelte stadig fungerende, stenbrud.

Naturværdierne i området har rod i det gamle højlyngsområde, der nu for størstedelen er tilplantet med skov. Skovtilplantningen tog sin begyndelse med inddigningen af Almindingen. Denne var fuldført 1809 og senere er flere 'indlæg' og kommuneplantagerne stødt til skoven. Udover den rene nåleplantage, der dominerer arealmæssigt, findes også løvskov og løvblandskov, til dels naturskov med ekstensiv drift pga. terrænforholdene. I skoven er der rester af hede med oprindelse i højlyngen samt søer og våde områder, der fortrinsvis afvandes gennem sprækkedale. Skovene bærer generelt præg af omfattende forsøg på afvanding. Grøfterne er mange og nogen steder, som ved Svinemosen, imponerende dybe. I skovene findes mange mindre vandhuller eller moseområder med hængesæk eller rigkær. Nogen af kærømråderne afgræsses med kreaturer eller heste.

Udenfor skoven findes større og mindre overdrevsarealer og store moseområder som Ølene, Bastemose, Svinemose, Vallensgård- og Kærsgård moser. I Paradisbakkerne mod øst ses de bedst bevarede rester af højlyngen på Årsdale Ret og en imponerende mosaik af hede, overdrev, moser og sprækkedale med søer, hængesæk eller løvskov dækker området.

Natura 2000-plan

Området er udpeget for at beskytte 22 habitatnaturtyper bl.a. brunvandet sø (3160), vandløb (3260), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410), avneknippemose (7210), rigkær (7230) og vinteregeskov (9170) og 3 arter - bred vandkalv, lys skivevandkalv samt damflagermus. Desuden er området udpeget for at beskytte 8 ynglende fuglearter, der hver bidrager med mere end 1% af den nationale bestand.

Ølene med partier af Hvas avneknippemose

Fotoğraf: Dorte Bugge Jensen

Området rummer, ud over arterne på udpegningsgrundlaget, desuden vigtige levesteder for en række sjældne planter bl.a. bredbladet kæruld, rank viol, sump-viol og fredede orkidéer bl.a. hylde-gøgeurt. Af sjældne dyr kan nævnes grøn mosaikguldsmed, plettet rørvagtel, rødtrum, natravn og lærkefalk.

Fotograf: Henrik Jespersen

Bred vandkalv

Fotograf: Mogens Holmen

Lys skivevandkalv

I basisanalyserne for Natura 2000-området Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne findes der en mere detaljeret gennemgang af området. Se www.naturstyrelsen.dk.

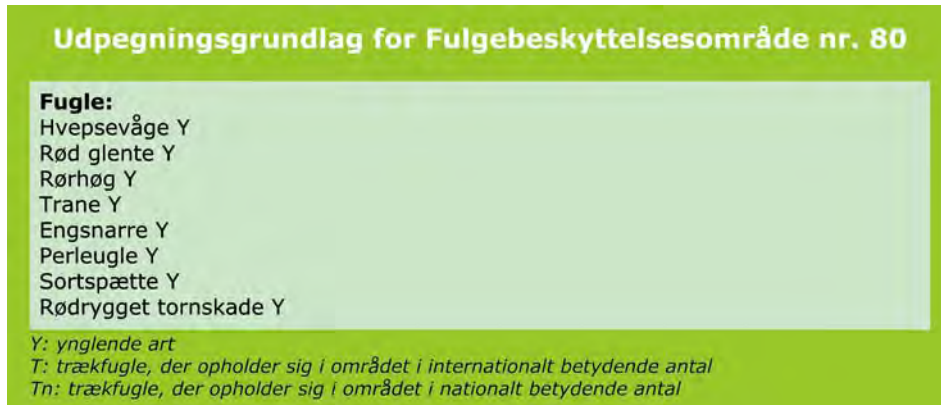
Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 162

Naturtyper:

- 3130 Søbred med småurter
- 3140 Kransålalge-sø
- 3150 Næringsrig sø
- 3160 Brunvandet sø
- 3260 Vandløb
- 4030 Tør hede
- 5130 Enekrat
- 6210 Kalkoverdrev
- 6230 Surt overdrev
- 6410 Tidvis våd eng
- 7140 Hængesæk
- 7210 Avneknippemose
- 7220 Kildevæld
- 7230 Rigkær
- 8220 Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter
- 9110 Bøg på mor
- 9130 Bøg på muld
- 9160 Ege-blandskov
- 9170 Vinteregeskove
- 9190 Stilkege-krat
- 91D0 Skovbevokset tørvemose
- 91E0 Elle- og askeskov

Arter:

- 1081 Bred vandkalv
- 1082 Lys skivevandkalv
- 1318 Damflagermus

Figur 2. Naturtyper, andre arter og fugle, der udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Af ynglefuglene på udpegningsgrundlaget har trane og engsnarre i de seneste år været inde i en fremgang på nationalt plan.

Natura 2000-området ligger i Bornholms Regionskommune og indenfor vandplanområdet hovedvandområde Bornholm.

Trusler mod områdets naturværdier

I det følgende afsnit skal de oplyste trusler forstås som påvirkninger af naturtyper og arter, der er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Trusler er i den forbindelse aktuelt forekommende og konkrete påvirkningsfaktorer, der enkeltvis eller i samvirkning vil kunne forhindre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Det kan dog også være potentielle påvirkningsfaktorer i det omfang, at der er viden om, at påvirkningerne periodevis er forekommende i området, men aktuelt ikke er til stede. Aktuelle påvirkninger, der f.eks. reguleres internationalt eller i anden sammenhæng, og derfor ikke er et anliggende for Natura 2000-planen, kan også fremgå, men vil ikke være en del af denne Natura 2000-plans indsatsprogram.

Arealreduktion/fragmentering

En del af arealerne med rigkær (7230), tidvis våd eng (6410) og surt overdrev (6230) er små og fragmenterede. Der er derfor risiko for, at naturtypen på sigt bliver mere artsfattig eller at arealet bliver reduceret pga. stor randeffekt.

Til trods for et ret stort areal med vinteregeskov (9170) (kortlagt 63,4 ha = ca. 64% af det samlede areal med typen i Danmark) er arealer med denne type små og få på landsplan. De plante- og dyrearter, der er tilknyttede naturtypen har derved øget risiko for at uddø.

Arealet af bøg på muld (9130) er beskedent. De naturgivne jordbundsforhold vurderes imidlertid kun at give begrænsede muligheder for udvidelse af arealet med bøg på muld.

Næringsstofbelastning

Næringsstofbelastning med kvælstof fra luften overskrider den laveste tålegrænse for tør hede (4030), surt overdrev (6230) kildevæld (7220) og tidvis våd eng (6410), mens den højeste tålegrænse er overskredet for hængesæk (7140).

Næringsstofbelastning med kvælstof fra luften overskrider laveste tålegrænse for alle skovnaturtyper i Natura 2000-området. Den høje ende af tålegrænse-intervallet vurderes at være overskredet i skovkanter og kan være overskredet i hele skoven.

Tilgroning

En begyndende tilgroning med vedplanter ses tydeligt i alle naturtyper. Tilgroning med høje græsser og urter er især registreret i naturtyperne tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140) samt rigkær (7230).

Uhensigtsmæssig hydrologi

Flere steder er der unaturlige vandstandsforhold i de lysåbne naturtyper som følge af grøftninger. I de drænede vådområder har plantsamfundene ændret karakter og udgøres ikke længere udelukkende af vådbundsarter.

Uhensigtsmæssig drift

Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges. I området er der registreret trusler fra intensiv skovdrift i form af jordbearbejdning i skovnaturtypen bøg på mor (9110) og spor i skovbevokset tørvemose (91D0). Desuden er der en utilstrækkelig beskyttelse af skovnaturtyper mod bl.a. konvertering af skovnaturtyper, der ikke er omfattet af habitatdirektivet.

Invasive arter

Der er konstateret invasive arter i området bl.a. Kæmpe-bjørneklo.

Igangværende pleje og genopretning

Den centrale del af Natura 2000-området består af Almindingen, der ejes af Naturstyrelsen og drives af Naturstyrelsen, Bornholm. En stor del af de statsejede skovområder forvaltes med urørt skov og gamle driftsformer. Naturstyrelsen står ligeledes for plejen af fuglereservatet Ølene. I disse områder udføres græsning med kreaturer, får og heste på engarealerne. Desuden foretages der rydningsarbejder i de større moser så som Bastemose, Svinemose og Gamlemose, og der er gennemført eller planlagt vandstandshævninger i flere mindre moser.

Bornholms Regionskommune ejer flere af Natura 2000-områdets skovområder, så som Vestermarie-, Nyker-, Aaker- og Pederskerplantage. Her er igangsat genopretningsprojekter, som har til formål at genskabe moseområder og græsningsenge. Desuden er Bornholms Regionskommune involveret i afgræsningen af flere privat ejede områder, som følge af fredningskendelserne for områderne.

I de kommunale skove er al jagt udlejet til de lokale Jagtforeninger

Ved Klokkepiltten laves naturpleje med det formål at fremme mosen. Der skovet ca. 0,5 ha gran, grøfterne er stoppet og der fjernes fortsat opvækst af træer. I Åkirkeby plantage syd for Grønnevad er der genskabt ca. 2 ha eng ved at fjerne rødgran og stoppe grøfterne. Arealet plejes ved en årlig slåning med slagleklipper. På Årsdaleret i Paradisbakkerne er der ryddet i alt 36 ha ifølge plejeplanen for området. Dybedals afgræsning er udvidet til 5 ha og vandstanden i Kodalen er hævet ved opdæmning, således at vandspejlet er hævet yderligere 0,5 m i 2010.

I et Samarbejde mellem ejeren Aage V. Jensen Fonde, Bornholms Regionskommune og lokale frivillige fra bl.a. Botanisk Forening laves der naturpleje på Kåsegård. Formålet er at genskabe hede og overdrev omfattende naturtyperne tør hede (4030), surt overdrev (6230) og enekrat (5130) samt fremme den sjældne orkide hylde-gøgeurt. Der er skovet 6,7 ha rødgran som er brændt af og asken er fjernet. Ørnebregne bekæmpes og der er indsamlet gammelt affald. Området er hegned og afgræsses nu af kreaturer og fra 2010 også af får og heste.

I Povlsker og Bodilsker Plantager har ejeren sørget for at skove store arealer og flere områder er udlagt til græsning.

Tilstand og bevaringsstatus/prognose

For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes aktuelle tilstand, som er et udtryk for typens aktuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

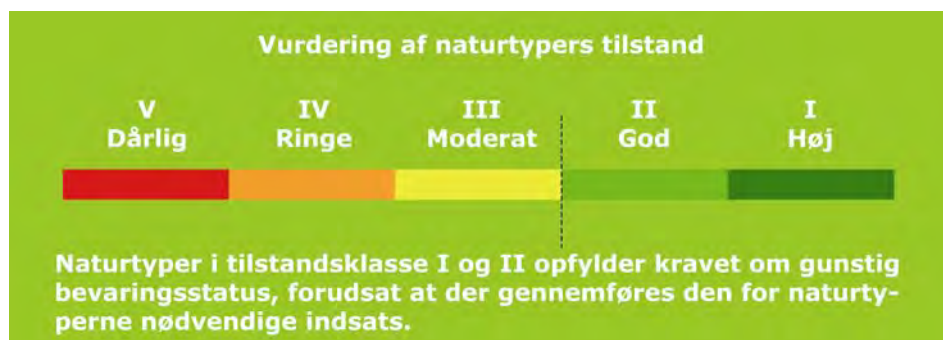
Bevaringsstatus for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en prognose for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand og bevaringsstatus/prognose for områdets naturtyper og arter.

For skovnaturtyperne i området gælder, at det kun er fredskovpligtige arealer, som på nuværende tidspunkt er kortlagt. Således er tilstanden nedenfor kun vurderet for fredskovspligtige skovnaturtyper.

Vurdering af tilstand

Der er foretaget en vurdering af tilstanden i 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper. Naturtyperne er kortlagt dels i basisanalyserne, dels i en efterfølgende kortlægning. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 3), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m. For skovnaturtyperne baseres strukturindeks bl.a. på omfang af jordbearbejdning, afvandingsforhold, forekomst af invasive arter og trækronernes lagdeling i forskellige etager.

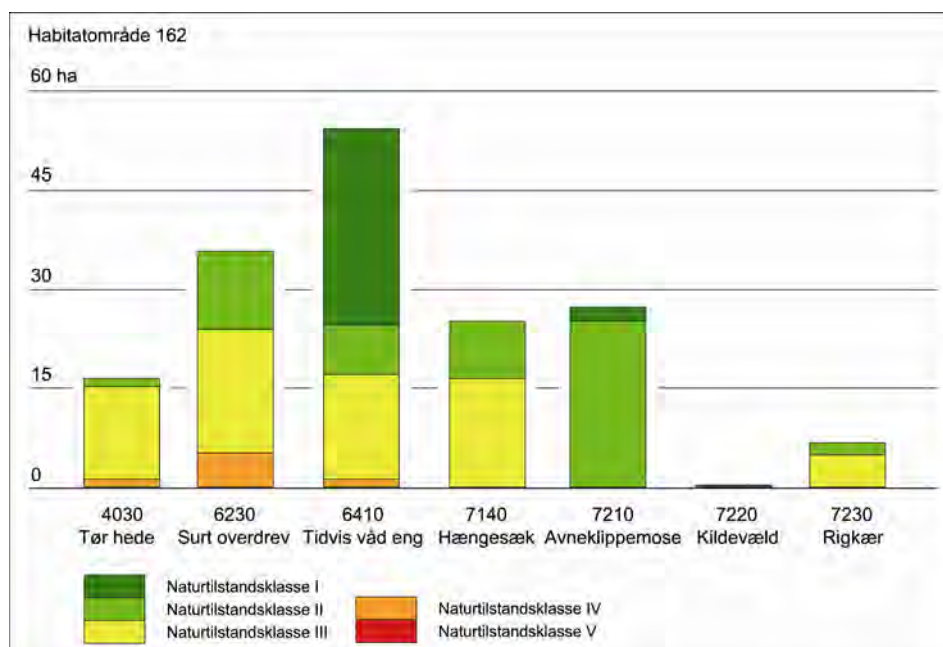
Natura 2000-plan

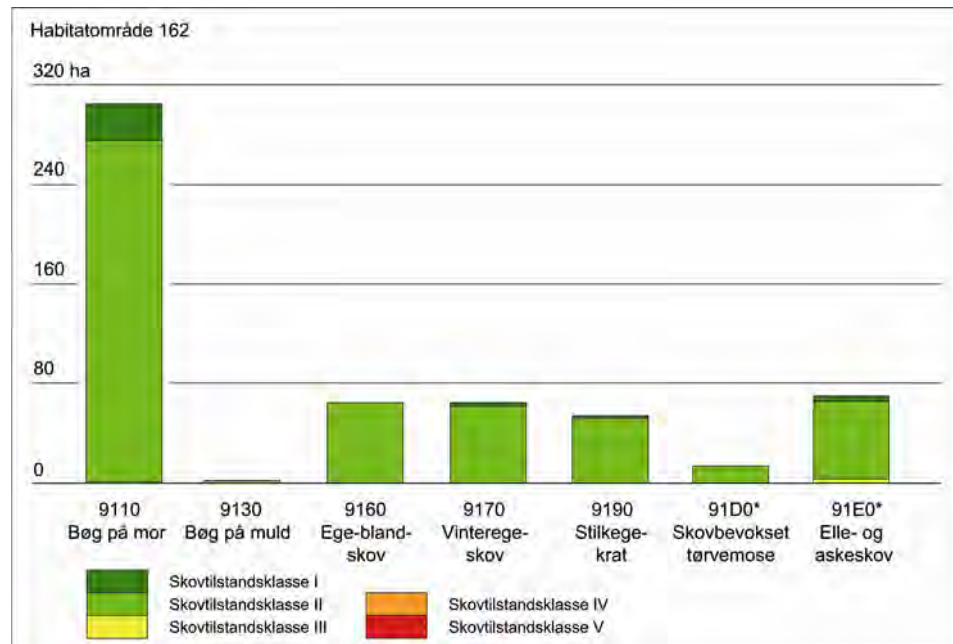
Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper

Strukturindeks og artsindeks for den enkelte naturtype vægtes sammen til naturtypens tilstandsklasse på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

I figur 4 er vist natur/skovtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper. Kun en mindre del af vandhullerne er tilstandsvurderet og er derfor ikke medtaget i figuren.

Figur 4a. Naturtilstand for de af Natura 2000 områdets lysåbne naturtyper, som er tilstandsvurderet

Figur 4b. Skovtilstand for de af Natura 2000 områdets skovnaturtyper, som er tilstandsvurderet.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet 16,4 ha tør hede (4030). Heraf er 1,2 ha vurderet til naturtilstandsklasse II, 15,3 ha er vurderet til naturtilstandsklasse III og 1,1 ha vurderet til naturtilstandsklasse IV. Tallene tyder på at naturtypen mangler pleje.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet 36,0 ha surt overdrev (6230). Heraf er 4,7 ha vurderet til naturtilstandsklasse II, 26,2 ha vurderet til naturtilstandsklasse III og 5,1 ha vurderet til naturtilstandsklasse IV. En del af arealerne med naturtypen er i god tilstand, mens den øvrige del har moderat eller ringe struktur og er truet af tilgroning eller påvirkning med atmosfærisk kvælstof med ringe artsindhold til følge.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet 54,4 ha tidvis våd eng (6410). Heraf er 29,9 ha vurderet til naturtilstandsklasse I, 7,3 ha vurderet til naturtilstandsklasse II, 16,1 ha vurderet til naturtilstandsklasse III og 1,1 ha vurderet til naturtilstandsklasse IV.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet 25,3 ha hængesæk (7140). Heraf er 9,1 ha vurderet til naturtilstandsklasse II og 15,7 ha vurderet til naturtilstandsklasse III. 0,5 ha af naturtypen er ikke tilstandsvurderet. Over halvdelen af arealet med naturtypen har tilgroningsproblemer. Langt størstedelen af arealet med naturtypen har et godt artsindeks, så der er mulighed for at øge naturtilstanden ved pleje.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet 27,4 ha avneknippemose (7210). Heraf er 2,1 ha vurderet til naturtilstandsklasse I og 25,3 ha vurderet

Natura 2000-plan

til naturtilstandsklasse II. Tallene tyder på at naturtypen vil bibeholde sin nuværende gunstige tilstand, såfremt den nuværende plejeindsats fortsættes.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet 0,2 ha kildevæld (7220). Heraf er 0,2 ha vurderet til naturtilstandsklasse I. Et areal på under 0,1 ha er vurderet til naturtilstandsklasse III og optræder i tabellen som 0,0 pga. afrunding. Størsteparten af naturtypen har høj tilstand.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet 6,7 ha rigkær (7230). Heraf er 1,9 ha vurderet til naturtilstandsklasse II og 4,8 ha vurderet til naturtilstandsklasse III.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet i alt 0,55 ha søtyper. For søtypen Søbred med småurter (3130) er 0,16 ha vurderet til tilstandsklasse II og 0,09 ha til tilstandsklasse III, mens søtypen Kransnålalge-sø (3140) omfatter 0,05 ha i tilstandsklasse II og Næringsrig sø (3150) omfatter 0,11 ha i tilstandsklasse II. Et areal på 0,14 ha er ikke vurderet hverken på naturtype eller tilstandsklasse.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet 303,9 ha bøg på mor, hvoraf 29,2 ha tilhører naturtilstandsklasse I og 274 ha tilhører klasse II.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet 2,5 ha bøg på muld, alle i tilstandsklasse II.

Arealet med ege-blandskov er registeret til 64,0 ha alle i naturtilstandsklasse II.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet 63,9 ha vinteregeskov heraf 3,1 ha i naturtilstandsklasse I og 60,8 ha i klasse II.

Der er kortlagt og tilstandsvurderet 53,9 ha stilkege-krat heraf 2,1 ha i naturtilstandsklasse I og 51,5 ha i klasse II.

Arealet med skovbevokset tørvemose er registret til 13,3 ha udelukkende i naturtilstandsklasse II.

Arealet med elle- og askeskov er 70,0 ha heraf 4,7 ha i naturtilstandsklasse I og 61,6 ha i klasse II.

Natura 2000-plan

Habitatområde 162

Naturtype	Naturtilstandsklasse (ha)				
	I	II	III	IV	V
4030 tør hede		1,2	14,1	1,1	
6230 surt overdrev		4,7	26,2	5,1	
6410 tidvis våd eng	29,9	7,3	16,1	1,1	
7140 hængesæk		9,1	15,7		
7210 avneknippemose	2,1	25,3			
7220 kildevæld	0,2		0,0		
7230 rigkær		1,9	4,8		
Hovedtotal	32,1	49,5	76,9	7,3	

Tabellen viser de tilstandsvurderede lysåbne naturtypers fordeling i ha for hver naturtilstandsklasse.

Habitatområde 162

Naturtype	Skovtilstandsklasse (ha)				
	I	II	III	IV	V
9110 bøg på mor	29,25	273,96	0,73		
9130 bøg på muld		2,45			
9160 ege-blandskov		63,99			
9170 vinteregeskov	3,08	60,80			
9190 stilkege-krat	2,07	51,47	0,32		
91D0 skovbevokset tørvemose		13,27			
91E0 elle- og askeskov	4,75	61,63	3,58		
Hovedtotal	39,15	527,57	4,64		

Tabellen viser de tilstandsvurderede skovnaturtypers fordeling i ha for hver skovtilstandsklasse.

Se kort med tilstandsvurdering af de enkelte forekomster i Natura 2000-området på www.naturstyrelsen.dk under "Se på kort".

Der er endnu ikke udviklet et system til vurdering af tilstanden for en række lysåbne naturtyper, marine naturtyper, større søer, vandløb samt fugle og andre arter.

Vurdering af bevaringsstatus/prognose

Miljømålsloven og skovloven fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5).

Gunstig bevaringsstatus

En naturtypes "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område, er stabile eller i udbredelse, og
- den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dets opretholdelse på langt sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid, samt når
- bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig

En arts "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på langt sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder, og
- artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket, og
- der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på langt sigt at bevare dens bestande

Figur 5. Habitatdirektivets definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter.

Gunstig bevaringsstatus skal generelt opnås inden for hver af Danmarks to biogeografiske regioner, nemlig den kontinentale og den atlantiske region. Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtyper og arters udvikling.

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt på områdeniveau ud fra de enkelte forekomsters natur/skovtilstand og aktuelle trusler og inddeles i gunstig eller ugunstig prognose. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på langt sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne vurderet gunstig, vurderet ugunstig og ukendt prognose.

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Trane, da bestanden er stabil eller stigende

Natura 2000-plan

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- Kransnålalge-sø (3140), næringsrig sø (3150) og brunvandet sø (3160), da laveste tålegrænse for kvælstof-deposition vurderes at være overskredet.
- Vandløb (3260) på grund af uhensigtsmæssig drift.
- Hængesæk (7140), da højeste tålegrænse for kvælstof-deposition er overskredet.
- Tør hede (4030), surt overdrev (6230), Kildevæld (7220), Tidvis våd eng (6410) og avneknippemose (7210), da laveste tålegrænse for kvælstof-deposition er overskredet
- Riggær (7230), da strukturen er dårlig
- Bøgeskov på mor (9110), da laveste tålegrænse for kvælstof-deposition er overskredet.
- Bøgeskov på muld (9130), da højeste tålegrænse for kvælstof-deposition er overskredet på mere end 25% af arealet og laveste tålegrænse er overskredet på den resterende del.
- Egeskove og blandskove (9160), da laveste tålegrænse for kvælstof-deposition er overskredet.
- Vinteregeskov (9170), da laveste tålegrænse for kvælstof-deposition er overskredet.
- stilkeke-krat (9190), da højeste tålegrænse for kvælstof-deposition er overskredet på mere end 25% af arealet og laveste tålegrænse er overskredet på resten.
- Skovbevoksede tørvemoser (91D0), da højeste tålegrænse for kvælstof-deposition er overskredet på mere end 50% af arealet og laveste tålegrænse er overskredet på resten.
- Elle- og askeskove (91E0), da højeste tålegrænse for kvælstof-deposition er overskredet på mere end 50% af arealet og laveste tålegrænse er overskredet på resten.

Prognosen er ukendt for:

- Søbredder med småurter (3130), da naturtypen ikke er kortlagt
- Kalkoverdrev, (6210), da naturtypen ikke er fundet ved kortlægningen
- Enekrat (5130), indlandsklippe (8220), da naturtyperne ikke er tilstandsvurderet
- Damflagermus, da arten ikke er kortlagt
- Bred vandkalv og lys skivevandkalv, da arterne ikke er kortlagt.
- Rød Glente, rørhøg, perleugle, sortspætte, rødrygget tornskade, hvepsevåge, da arterne ikke er kortlagt

Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Natura 2000-plan

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes området skal udvikle sig både for at sikre områdets integritet og en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levested efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system, skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden. Da der endnu ikke er udviklet et tilstandsvurderingssystem til brug for vurdering af areal og tilstand af levestederne for fuglearterne, er fastsættelse af målsætningen for de enkelte fuglearter på udpegningsgrundlaget sket på baggrund af en vurdering af, om størrelsen og kvaliteten af levestedet kan rumme bestanden, og ikke på om bestanden rent faktisk er til stede. De i planen angivne bestandsstørrelser er fastsat på baggrund af den officielle danske indmelding til EU.

Såvel overordnet målsætning som de konkrete målsætninger rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinjer angivet i By- og Landskabsstyrelsen 2009: "Retningslinjer for den statslige Natura 2000-planlægning: Målfastsættelse og indsatsprogram".

I Natura 2000-området forekommer der:

Sjældne forekomster (færre end tre steder i Danmark) af:

- Lys skivevandkalv
- Bred vandkalv
- Vinteregeskov (9170)

Store forekomster (større end 5 % af landets forekomster) af:

- Avneknippemose (7210)

Særlige danske ansvarsområder

- Damflagermus

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne er det største sammenhængende naturområde på Bornholm. Det er præget af vekslen mellem skov, klipper og åbne naturområder. I planen er der særlig fokus på de sjældne biller bred vandkalv og lys skivevandkalv samt flagemusens damflagermus. Der er også fokus på de truede naturtyper rigkær (7230), sure overdrev (6230) og tidvis våde eng (6410), som søges udvidet og sammenkædet, hvor de naturgivne forhold tillader det. Der er også fokus på avneknippemose (7210), der i området forekommer med 9,12% af Danmarks areal i den kontinentale zone. Ligesom der er fokus på den sjældne vinteregeskov (9170), som kun findes få andre steder i landet. Indlandsklipperne (8220) er karakteristiske for netop den bornholmske natur.

Det overordnede mål for området er:

- *At Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne bliver et godt levested og ynglested både for vigtige forekomster af ynglende fugle og for arterne på udpegningsgrundlaget. Der er særligt fokus på skive-vandkalv og bred vandkalv samt damflagermus, der kun har få forekomster i Danmark.*
- *Det prioriteres højt, at vinteregeskov (9170) og bøg på mor (9110) sikres god til høj tilstand, og at arealet med vinteregeskov (9170) er stigende.*
- *De lysåbne naturtyper sikres en god-høj naturtilstand. Områdets artsrige rigkær (7230), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410) og indlandsklipper (8220) prioriteres højt. Arealet af rigkær, surt overdrev og tidvis våd eng øges, hvor de naturgivne forhold gør det muligt, og der skabes sammenhæng mellem forekomsterne. Sammenkædningen af områder øger også arealet af leve- og ynglesteder for fugle på udpegningsgrundlaget.*
- *Områdets økologiske integritet sikres i form af en hensigtsmæssig hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.*

Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Der opstilles følgende konkrete målsætninger, som fastlægger de langsigtede mål for naturtyper og arter i Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne:

- *Naturtyper og arter skal have en gunstig bevaringsstatus.*
- *For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal udviklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang.*
- *For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose skal udviklingen i deres natur/skovtilstand være i fremgang, således at der opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det. Navnlig for skovnaturtyperne kan der*

være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til arealmålet.

- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus. For arterne betyder det, at deres levesteder skal kunne danne grundlag for en ynglebestand/antal rastende fugle som minimum svarende til tilstanden ved direktivernes ikrafttræden eller et højere bestandsniveau, der siden da har afspejlet levestedernes bæreevne.
- Tilstanden og det samlede areal af levestederne for følgende ynglefugle skal være i fremgang, således at der er tilstrækkeligt med egnede yngle- og fourageringssteder for rød glente, rørhøg, engsnarre, perleugle, sortspætte, rødrygget tornskade og hvepsevåge.
- Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes til tilstandsklasse I og skal søges udvidet/sammenkædet, hvis de naturgivne forhold gør det muligt. Der findes arealer vurderet til artstilstandsklasse I indenfor naturtyperne tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140), avneknippemose (7210), Kildevæld (7220) og rigkær (7230). Udvidelsen skal ske under hensyntagen til de øvrige habitat-naturtyper.
- Arealer med rigkær (7230), tidvis våd eng (6410) og surt overdrev (6230) øges, således at de nuværende forekomster om muligt sammenkædes. Dette skal ske under hensyntagen til elle- og askeskov (91E0) og andre habitat-naturtyper.

Modstridende interesser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Udvidelse og sammenkædning af lysåbne naturtyper bør som hovedregel ikke ske på bekostning af andre naturtyper på udpegningsgrundlaget. Da urørt skov alt overvejende er aktuel på gamle skovbevoksede arealer, vil der sjældent opstå konflikter i forhold til driften af lysåbne naturtyper. Udvidelse af arealer med rigkær (7230) kan være i modstrid med bevarelse af elle- og askeskov (91E0), ligesom udvidelse af arealer med hængesæk (7140) kan være i modstrid med bevarelse af skovbevokset tørvemose (91D0), som er højt prioriteret indenfor EU. Hvor skovtyperne er gamle og veletablerede søges de bevaret. Yngre stadier af de omtalte skovnaturtyper kan fældes, hvor de er indvandret på gamle veludviklede typer af rigkær og hængesæk.

Indsatsprogram

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsprognose er en opgave som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode er formuleret i 4 sigtelinjer, som lægger niveauet for indsatsen i planperioden. Sigtelinjerne er beskrevet i bilag 3.

Indsatsprogrammet der bygger på de 4 sigtelinjer beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredskovs-pligtige arealer dog frem til 2021).

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.

Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunalbestyrelsernes, Naturstyrelsens eller andre offentlige lodsejeres brug af de virkemidler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Tiltag prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

Generelle retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

- 1.1 *Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændringen af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For marine naturtyper, søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.*
- 1.2 *Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i tidvis våd eng (6410), rigkær (7230), avneknippemose*

(7210), kildevæld (7220) og hængesæk (7140). Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyper, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi.

- 1.3 De lysåbne terrestriske naturtyper skal sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje, og vandløb med vandplanter sikres gode fysiske og kemiske forhold samt kontinuitet. Skovnaturtyperne sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigheden, primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.
- 1.4 Tilstanden og det samlede areal af levestederne for følgende ynglefugle skal være stabil eller i fremgang, således at der er grundlag for bestande på mindst 5 par traner, 4 par hvepsevåger, 9 par rørhøg, 15 par rødrygget tornskade og mindst 20 par sortspætter.
- 1.5 Der sikres velegnede levesteder for bred vandkalv, lys skivevandkalv og damflagermus. Samme arter samt rødrygget tornskade og sortspætte sikres velegnede ynglesteder. Indsatsen varetages bl.a. ved forvaltning af naturtyperne.
- 1.6 Der sikres uforstyrrede levesteder og uforstyrrede ynglesteder for rød glente, rørhøg, trane, engsnarre, perleugle og hvepsevåge. Dette sker med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser. Leve- og ynglestederne varetages bl.a. ved forvaltning af naturtyperne.
- 1.7 Invasive arter bekæmpes efter en faglig vurdering, og deres spredning forebygges.

Konkrete retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

- 2.1 Forekomsterne af rigkær (7230) udvides og sammenkædes om muligt.
- 2.2 Forekomsterne af tidvis våd eng (6410) udvides og sammenkædes om muligt.
- 2.3 Forekomsterne af surt overdrev (6230) udvides og sammenkædes om muligt.
- 2.4 Arealet med vinteregeskov (9170) øges med særlig henblik på at reducere indvirkningen af fragmentering og isolation på denne skovnaturtype.

Indsatser efter sigtelinie 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 Skovnaturtyper sikres. Der kan være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.*
- 3.2 Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.*

Indsatser efter sigtelinie 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

- 4.1 Det samlede areal med rigkær (7230) udvides og sammenkædes med tilstødende arealer om muligt. Rigkærene plejes optimalt. Arealerne sikres mod påvirkninger fra tilstødende landbrugsarealer.*
- 4.2 Forekomsterne af tidvis våd eng (6410) udvides og sammenkædes med tilstødende arealer om muligt. Engene plejes optimalt. Arealerne sikres mod påvirkninger fra tilstødende landbrugsarealer.*
- 4.3 Forekomsterne af surt overdrev (6230) udvides og sammenkædes med tilstødende arealer om muligt. Overdrevne plejes optimalt. Arealerne sikres mod påvirkninger fra tilstødende landbrugsarealer.*
- 4.4 Tør hede (4030) sikres en for naturtypen optimal pleje.*
- 4.5 Bred vandkalv og lys skivevandkalv sikres velegnede leve- og ynglesteder.*
- 4.6 Engsnarre sikres leve- og ynglesteder under individuel hensyntagen til artens sårbarhed overfor forstyrrelser.*
- 4.7 Der skal gøres en særlig indsats for at vinteregeskove (9170) fastholdes i god til høj tilstand.*

Forslag til mulige virkemidler

Kommunalbestyrelserne, Naturstyrelsen og andre offentlige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning indenfor rammerne af indsatsprogrammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammenhæng og synergi med vandplan

Natura 2000-planen er koordineret med vandplanen. Ifølge Vandrammedirektivet må tilstanden af vandområderne ikke forringes, og vandplanens indsatsprogram vil generelt forbedre den eksisterende vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Forbedringen sker ved reduktion i tilførslen af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer samt stedvis sikring af en mere naturlig hydrologi i ådale. Vandplanen vil desuden forbedre de fysiske forhold og sikre kontinuiteten på ud-

Natura 2000-plan

valgte vandløbsstrækninger. Disse indsatser forventes i de fleste tilfælde at bidrage til at forbedre tilstanden i de vandafhængige habitatnaturtyper og i levestederne for de arter, der er tilknyttet vand. Der er gode muligheder for at opnå andre synergieffekter mellem de 2 planer, men i enkelte tilfælde kan der opstå konflikter, f.eks. hvor indsats efter vandplanen medfører oversvømmelser af habitatnaturtyper eller levesteder for arter.

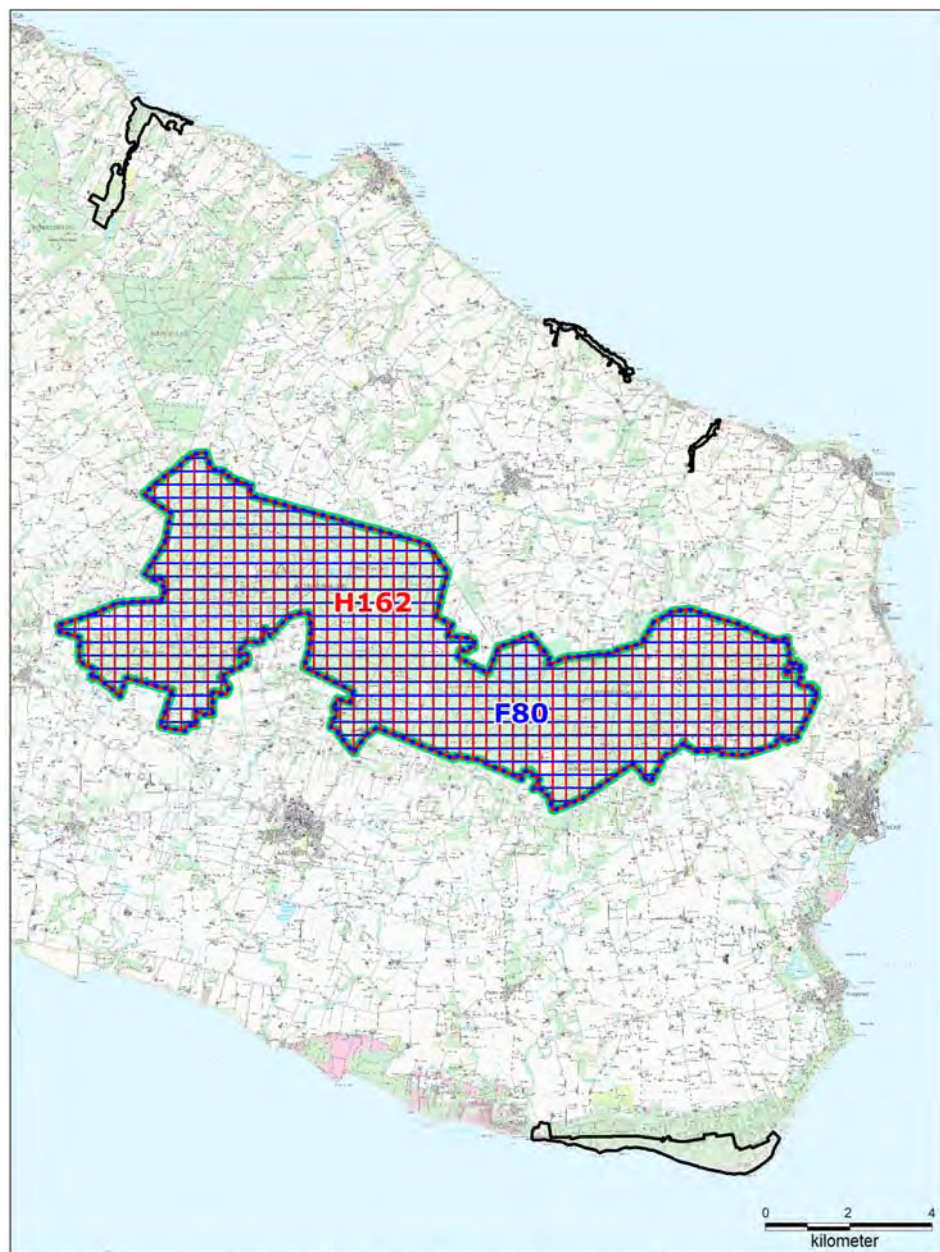
Planlagt indsats efter vandplanen der kan påvirke udpegningsgrundlaget i et Natura 2000-område væsentligt, skal konsekvensvurderes i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Indsatsen kan i givet fald kun gennemføres, hvis det på grundlag af bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for området. Potentielle konflikter mellem Vand- og Natura 2000-planen skal som udgangspunkt afdækket i forbindelse med vedtagelse af vandplanen.

Strategisk miljøvurdering

I medfør af Bekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 af lov om miljøvurdering skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekvenserne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. 186. Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne.

Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning

Natura 2000-område N186 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne

Natura 2000-område N186	Fuglebeskyttelsesområde
Øvrige Natura 2000-områder	Habitatområde

Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler

En opsummering af Natura 2000-planens indhold, mål og indsatsprogram findes samlet i en database - opdelt på de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for det på gældende Natura 2000-område. Se www.naturstyrelsen.dk – under dette Natura 2000-område.

Databasen indeholder endvidere en oversigt over mulige virkemidler, der er eksempler på, hvordan indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammen med databasen findes på hjemmesiden baggrundsmateriale for planerne samlet i basisanalyse og tillæg til basisanalyse samt henvisning til kort over forekomst af de kortlagte og tilstandsvurderede naturtyper.

Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver

Ved igangsætningen af Natura 2000-planprocessen blev der identificeret en række væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver. På baggrund heraf blev der opstillet 4 sigtelinjer, der formulerer prioriteringen af den nødvendige indsats. Sigtelinjerne sætter dermed rammerne for Natura 2000-planlægningen.

De overordnede rammer er formuleret i nedenstående bilag. Teksten indgik i idéfasen for vand- og naturplanlægningen, juni – december 2007.

Antallet af naturtyper, der kortlægges og tilstandsvurderes er siden udvidet.

Væsentlige naturopgaver

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtiget til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

Væsentlige trusler mod naturen

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

Næringsstofbelastning medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

Tilgroning ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

Fragmentering skaber isolation af arternes bestande, hvorved de ri-

sikrer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal, forringes de eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

Udtørring er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;

Forstyrrelse kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter.

Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstofbelastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

Overordnet målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsstatus". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om "gunstig bevaringsstatus" er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsstatus. Der er således en forpligtelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som ved

direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats og en vedvarende indsats mod næringsstoffbelastningen på de eksisterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme tilstand.

Sikring af de små naturarealer

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

Indsats for truede naturtyper og arter

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sortterne.

Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

Natura 2000 og Vandrammedirektivet

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vandforekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinskala for naturtilstanden i 18 lysåbne naturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen

N 186 – Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne

- kan læses på Naturstyrelsens hjemmeside, se www.naturstyrelsen.dk under dette Natura 2000-område.

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk